

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^Η: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17^Ο ΚΑΙ 18^Ο ΑΙΩΝΑ

Οικονομία

- Θεαματική αύξηση του πληθυσμού.
- Μεταβολές στην αγροτική οικονομία (μεγάλα αγροκτήματα, νέες μέθοδοι καλλιέργειας).
- Ανάπτυξη του εμπορίου και συσσώρευση κεφαλαίων στα χέρια Ευρωπαίων επιχειρηματιών.
- Χρήση της μηχανής στην παραγωγή, δημιουργία εργοστασίων στις πόλεις, γέννηση της βιομηχανίας.
- Εγκατάλειψη της επαρχίας από τους αγρότες που καταφεύγουν στις πόλεις αναζητώντας εργασία.

Κοινωνία

Ισχυροποίηση της **αστικής τάξης** (βιομήχανοι, τραπεζίτες, μεγαλέμποροι). Σε άμυνα η **παλαιά αριστοκρατία** που προσπαθεί να διαφυλάξει τα προνόμιά της. Σε άσχημη κατάσταση οι **αγρότες** που αποτελούσαν την πλειονότητα του πληθυσμού και τα **ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα των πόλεων**.

Επιστήμη

Συντελείται πρόοδος στις φυσικές επιστήμες και γίνεται συστηματική προσπάθεια να ανακαλυφθούν οι φυσικοί νόμοι που διέπουν τη λειτουργία του κόσμου. Ο **Ισαάκ Νιούτον** διατυπώνει το νόμο της παγκόσμιας έλξης και υποστηρίζει ότι το σύμπαν λειτουργεί με βάση φυσικούς νόμους. Ανοίγει ο δρόμος για την απελευθέρωση των ανθρώπων από τις προλήψεις του Μεσαίωνα.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Γενικά: Πρόκειται για πνευματικό κίνημα που πρωτοεμφανίζεται στην Αγγλία στο τέλος του 17^{ου} αιώνα, κορυφώνεται στη Γαλλία το 18^ο αι., και εξαπλώνεται στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική. Σπουδαίοι εκπρόσωποί του οι Βολτέρος, Μοντεσκιέ, Ρουσό, Ντιντερό, Ντ' Αλαμπέρ κ.α.

Κυριότερα χαρακτηριστικά

- Απόρριψη κάθε αυθεντίας.
- Κριτική κάθε υφιστάμενης γνώσης.
- Αποδοχή της λογικής ως του μόνου ασφαλούς τρόπου ερμηνείας του κόσμου.
- Αισιόδοξη πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να προοδεύει διαρκώς.

Πολιτικές διεκδικήσεις του Διαφωτισμού: Αποτελούν ουσιαστικά τις διεκδικήσεις της ανερχόμενης αστικής τάξης, που προσπαθεί να επιβάλει τη συμμετοχή της στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων. Θεμελιώδεις πολιτικές έννοιες του Διαφωτισμού είναι οι εξής:

- **Φυσικά δικαιώματα:** Τα έχουν όλοι οι άνθρωποι με τη γέννησή τους και καμιά εξουσία δεν μπορεί να τα καταργήσει (ζωή, ιδιοκτησία, ισότητα απέναντι στο νόμο, ελευθερία σκέψης και έκφρασης).
- **Η θεωρία του κοινωνικού συμβολαίου:** Διατυπώνεται από τον **Τζον Λοκ** και σύμφωνα με αυτή, τα άτομα δέχονται να παραχωρήσουν κάποιες από τις ελευθερίες τους στο όνομα της αρμονικής συμβίωσης. Το κράτος εγγυάται αυτή τη συμφωνία (κοινωνικό συμβόλαιο). Αν το κράτος λειτουργεί τυραννικά, ο λαός έχει το δικαίωμα της αντίστασης. Πιο προχωρημένη η θέση του Ρουσό που θέλει την πολιτική εξουσία να βρίσκεται στα χέρια του λαού και όχι κάποιου ηγεμόνα.
- **Η διάκριση των εξουσιών:** Διατυπώνεται από τον **Μοντεσκιέ** και σύμφωνα με αυτή, οι φορείς της εξουσίας πρέπει να είναι διαφορετικοί ώστε να αποφεύγεται η κατάχρησή της. Η **εκτελεστική εξουσία** πρέπει να ασκείται από την κυβέρνηση που θα εφαρμόζει τους νόμους. Η **νομοθετική εξουσία** πρέπει να ασκείται από τη βουλή (το σώμα που θεσπίζει τους νόμους). Η **δικαστική εξουσία** πρέπει να ασκείται από τους δικαστές που θα ελέγχουν την τήρηση των νόμων.

Η φωτισμένη δεσποτεία: Ο όρος δηλώνει την προσπάθεια κάποιων μοναρχών να εφαρμόσουν κάποιες από τις ιδέες του Διαφωτισμού προκειμένου να ισχυροποιηθεί η εξουσία τους και να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά το κράτος τους. Αυτοί οι μονάρχες (Μαρία Θηρεσία της Αυστρίας, Αικατερίνη Β΄ της Ρωσίας) περιόρισαν κάπως τα προνόμια των ανώτερων τάξεων, έλαβαν μέτρα κοινωνικής προστασίας και ενίσχυσαν τα Γράμματα και τις Τέχνες.